

לך-לך

אל עצמך האמיתי

הגשמת יעדים לאור החסידות

הרב יצחק ערד

הספר יוצא לאור על ידי מכון דעת

תשע"ח - 2018

השתתפו בעריכתו: ליאור דבורצקי, יסכה אליצור,
יוספה וינר לב עמי, בת שבע ורדי, מאיר ערד.
עימוד וגרפיקה: סטודיו כישרון.

כל הזכויות שמורות.

אין לשכפל, להעתיק או לצלם כל חלק מהספר.
שימוש מסחרי מכל סוג שהוא אסור בהחלט,
ללא אישור בכתב מהמו"ל.

מאגר הרצאות, שיעורים, מאמרים ושאלות ותשובות
באתר האינטרנט של מכון דעת: <http://daat.org.il>

פתח דבר

בשבח והודיה להשם יתברך אנו שמחים להוציא לאור את הספר **לך-לך** – אל **עצמך האמיתי** המרכז בתוכו פרקי יסוד למימוש עצמי והגשמת יעדים על פי החסידות.

הספר נקרא **לך-לך** על שם קריאתו של האלוקים לאברהם אבינו: **לך-לך** **מֵאַרְצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ אֶל-הָאֶרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאָךְ** (בראשית י"ב, א). קריאה זו הינה אישית ונצחית לכל אחד: לך, תתקדם, אל תנוח. ולאן תלך? **"לך"** – אל עצמך ופנימיותך, במימוש שליחותך האלוקית.

וכדברי הרבי מלויבאוויטש באחת משיחותיו:

"בשעה שאברהם אבינו, היהודי הראשון, הלך, בעיני אומות העולם נראה היה שהוא הולך ממקום למקום, ממדינה למדינה, מעיר לעיר. אבל באמת, כביאור החסידות, ההליכה (לך) הייתה למקום שאליו היה צריך להגיע (לך), היינו שהיה הולך ונעשה קרוב יותר, באופן פנימי יותר, אל עצמו, אל פנימיות נפשו שהיא חלק אלוקה ממעל ממש".
(תורת מנחם, כ"ו בתשרי תשמ"ח)

בְּלֶךְ-לֶךְ הקורא לומד להכיר באופן מסודר ובהדרגה את מבנה הנפש וכוחותיה, את תחומי החיים השונים ואת הכללים הנכונים לביצוע תהליכי שינוי. בספר מושם דגש על כללים ועקרונות להעמקת ההזדהות הפנימית, להתגברות על מכשולים שעלולים להופיע בזמן התהליך, וניתנת הדרכה כיצד להיעזר בצורה נכונה בליווי של חבר או שותף בביצוע התהליכים הפנימיים.

תוכן הספר מבוסס ומיוסד על רעיונות עמוקים ומרכזיים מתורת החסידות (חלקם מצוטטים ומובאים בפנים) כפי שמתורגמים לתהליכים מעשיים.

פרקי הספר ערוכים על פי הרצאותיו של הרב **יצחק ערד**, ראש מכון 'דעת' ללימודי יהדות באור החסידות, ומכון 'דעת ותבונה' – להכשרת מטפלים ומאמנים.

חובה נעימה לנו להודות לכל השותפים והמסייעים בכתיבת הפרקים,
בעריכתם ובהגהתם.

אנו תקוה, כי הספר יסייע לכל קורא בהגשמת שליחותו ובהעצמתם כוחותיו
הפנימיים וכן בהדרכה וסיוע לאחרים בכך, ומ'גאולה פרטית' נגיע תיכף ומיד
וממש ל'גאולה כללית' בביאת משיח צדקנו.

מערכת ההוצאה לאור של 'מכון דעת'

חודש אלול, התשע"ח

תוכן העניינים

החיים כמסע

חלק ראשון - פרקי פתיחה

- פרק 1 - מוכרחים לנוע..... 9
- פרק 2 - להתאמן ולהאמין..... 18

הכר את עצמך ואת תחומי חיך

חלק שני

- פרק 3 - מ'תוהו' ל'תיקון'..... 29
- פרק 4 - ערך בלתי מותנה..... 36
- פרק 5 - שני צדדים לנפש..... 43
- פרק 6 - עשרת כוחות הנפש..... 52
- פרק 7 - ראיית המכלול..... 59
- פרק 8 - חוכמה וחיים..... 66
- פרק 9 - עושר וממשלה..... 71
- פרק 10 - בנים, שלום וחסן..... 75

תהליך השינוי

חלק שלישי

- פרק 11 - הגדרת יעדים ראשוניים..... 89
- פרק 12 - הנחות, תובנות ודעות..... 96

106	פרק 13 - ה'בירור'
112	פרק 14 - ה'ניצוץ'
123	פרק 15 - בירור 'תמונות' העבר
129	פרק 16 - הרחבת ה'כלים'
140	פרק 17 - החלטה ומחויבות

העמקת ההזדהות

חלק רביעי

153	פרק 18 - התבוננות וציור בכוח המחשבה
161	פרק 19 - ציור של חזון
167	פרק 20 - הדרכה לציור
174	פרק 21 - כח התפילה
182	פרק 22 - ביטחון וחשיבה חיובית

טובים השניים

חלק חמישי

195	פרק 23 - קנה לך חבר
202	פרק 24 - שיתוף בשלבי התהליך
209	פרק 25 - הקשבה ושיקוף
216	פרק 26 - שאלת חכם
222	פרק 27 - כוח האמירה
229	פרק 28 - מעקב ומשוב

ספר סופר וסיפור

פרק חותם

239	פרק 29 - "ספר סופר וסיפור"

**החיים
כמסע**

**חלק ראשון
פרקי פתיחה**

פרק 1

מוכרחים לנוע

האדם - 'מהלך'

החיים של האדם בעולם הם מסע שמתחיל ברגע לידתו. האדם נע מנקודה לנקודה, עובר תהליכים וחווה התמודדויות בתחומים שונים ומגוונים של חיו, מתוך רצון ושאיפה לממש את עצמו ושליחותו בעולם. כשם שבמסע גשמי האדם צועד ומתקדם ממקום למקום בדרך אל יעדיו, כך גם במסע חיו, האדם אמור להתקדם מדרגה לדרגה ולהתפתח ברבדים ובתחומים שונים.

1. לאורך החיבור מופיעים מונחים המשמשים בעולם החסידות והקבלה. כדי לאפשר לקורא קריאה נוחה, המונחים מוקפים במירכאות יחידות בהופעתם הראשונה בלבד (ובכלל זה נטיות של שם או של פועל. הנטייה הראשונה מוקפת, וכל הבאות אחריה - אינן מוקפות).

”לך לך” - אל עצמך האמיתי

נקודת המוצא של המסע היא המקום והמצב שבהם האדם נמצא, ומשם הוא צופה אל עתידו, לעבר היעדים והמטרות שהוא רוצה להגשים ולממש. האדם פועל בתחומים שונים ומגוונים – בתחומים רוחניים, במסגרות עבודה ובמערכות יחסים של זוגיות, הורות, חברות וכדומה. בכל התחומים הללו האדם צריך להיות בתנועה של התקדמות ועלייה.

תנועה של התקדמות ועלייה היא חלק בסיסי ומהותי מעצם היותנו 'אדם'. אומנם גם בעלי חיים מסוגלים לנוע באופן פיזי ממקום למקום, אך הם אינם מסוגלים להתקדם ולצמוח מבחינה נפשית ורוחנית. גם הנבראים הרוחניים – המלאכים, עומדים על מקומם, הנעלה, ואין להם האפשרות והיכולת לנוע ולהתקדם באמת מדרגה לדרגה.

הנביא מתאר רעיון זה בפסוק: "וְנִתְּנִי לְךָ מִהַלְכִים בְּיַד הָעֹמְדִים הָאֵלֶּה"². בתורת החסידות מבואר³ שהמלאכים (וכן הנשמות לפני ירידתן לעולם) נקראים בשם 'עומדים', כיוון שהם במצב של עמידה – חוסר יכולת להשתנות ולהתקדם. רק האדם – נשמה הנתונה בתוך גוף בעולם הזה – נקרא בשם מהלך, על שם יכולתו להשתנות, לנוע ולהתקדם מדרגה לדרגה. הבעל שם טוב מסביר שכשם שבצאתו ממצרים עשה עם ישראל את דרכו לארץ ישראל ב-מ"ב (42) מסעות, כך כל אדם עובר במהלך חייו מ"ב מסעות.

בשביל להתחבר לדינמיקה הנכונה של החיים, על האדם לראות את עצמו בתנועה של מסע והתקדמות תמידית. כל יעד שהושג הוא נקודת המוצא לקראת היעד הבא.

לעיתים האדם מרגיש שהוא 'תקוע' במקום בעייתי מבלי יכולת לצאת ממנו. תחושה זו מנוגדת ליסוד הזרימה הנכונה בחיים, ולכן האתגר הניצב לפניו הוא בעיקר לחפש את הדרך לצאת מתחושת התקיעות והייאוש ולנוע קדימה אל היעד, אל ארץ ישראל ואל הגאולה האישית.

2. זכריה ג', ד.

3. ראה לדוגמה: מאמר לפרשת "וישב" בספר "תורה אור" לרבי שניאור זלמן מלאדי, האדמו"ר הזקן.

וכך אומר הרבי מליובאוויטש על הנלמד ממסעות ישראל במדבר:⁴

גם יהודי שנמצא למטה מטה ביותר, אין לו ליפול ברוחו ולבוא לידי ייאוש, חס ושלום, כי תנועת הייאוש הייתה שייכת אילו לא היה יכול לצאת ממעמדו ומצבו, אך לא כאשר נותנים לו ציווי ונתינת כח על העניין של 'מסעי', כלומר, נותנים לו מלמעלה את הכוח לצאת ממעמדו ומצבו וללכת לדרגה נעלית יותר. ולא רק מסע אחד אלא 'מסעי' לשון רבים.

לכאורה יש מקום לחשוב, שמכיוון שנמצא הוא למטה מטה ביותר, די לו במסע אחד, שעל ידו יצא ממעמדו ומצבו הכי תחתון.

הנה על זה באה ההוראה של 'מסעי': שגם בהיותו בדרגה נמוכה ביותר, תובעים ממנו להיות במעמד ומצב של 'מסעי' - לשון רבים. היינו, שלא יסתפק בכך שיצא ממעמדו ומצבו הירוד, אלא יוסיף ויתעלה מדרגה לדרגה, בעילוי אחר עילוי.

וכאשר שואל: עד מתי עליו להמשיך ולנסוע מדרגה לדרגה? אומרים לו, שזהו ענין תמידי. היינו שתנועת ההליכה והעליה מדרגה לדרגה היא תמידית, באופן של אין סוף.

...וכמו כן לאידך, שגם יהודי שנמצא ברום המעלות, צריכה להיות עבודתו באופן של 'מסעי'.

לכאורה יש מקום לחשוב, שמכיוון שנמצא ברום המעלות, ויש בידו ריבוי זכויות, ריבוי פעולות בהפצת התורה והיהדות, וביכולתו להראות באצבע: שיהודי זה התקרב ליהדות על ידו, ליהודי זה נתן גמילות חסד, וליהודי זה נתן עצה טובה, וכיוצא בזה ריבוי פעולות בענייני אהבת ישראל שזהו "כלל גדול בתורה". ולא עוד, אלא שזוהי 'כל התורה כולה'. ואולי די במה שכבר עושה, והוא יכול אפוא להישאר לעמוד על עמדו?

הנה על זה באה ההוראה מ'מסעי' בני ישראל, שבכל מעמד ומצב שיהודי נמצא, אפילו ברום המעלות, אין לו להישאר לעמוד על עמדו, אלא עליו להיות תמיד בתנועה של 'מסעי', ולא רק מסע אחד אלא

4. על פי "תורת מנחם" (התוועדות), תשד"מ חלק ד, שבת פרשת "מסעי", סעיף יב ואילך.

”לך לך” - אל עצמך האמיתי

’מסעי’ לשון רבים. כלומר, ללכת ולהתעלות בעילוי אחר עילוי עד אין סוף.

אם כן, אנו למדים, שתנועת ההתקדמות וההליכה ואי העמידה במקום אחד מוכרחות להתקיים אצל האדם בכל מצב שבו הוא נמצא, בין שהוא חושב שהוא נמצא ’למטה-מטה’ ובין שהוא חושב שהוא נמצא ’למעלה-מעלה’.

”אמצאך בחוץ”⁵?

ההסתכלות על החיים כעל מסע רצוף יעדים ומטרות מביאה את האדם לרכז את תשומת ליבו במה שהוא צריך להשיג ונמצא מחוצה לו: המצב הכלכלי שלו, המצב הבין-אישי, הזוגיות, הילדים, החברה, מצב בריאותו, מצבו הרגשי וכדומה. ונשאלת השאלה: האין התמקדות כזאת, הרואה בחיים מסע להשגת יעדים, מרחיקה את האדם מעצמו? אולי האושר האמיתי נמצא דווקא אצל אדם השמח במה שיש לו?

לכאורה, החיבור שלו אל עצמו יכול לבוא לידי ביטוי רק כאשר האדם קשוב למה שמתחולל בפנימיותו ושמח במעלותיו ובערכו האמיתי, ובעיקר חווה רגיעה ומנוחה פנימית, שנובעות מתחושת שלמות לא מותנית, על דרך ”איזה הוא עשיר - השמח בחלקו”⁶. אדם שאינו שרוי בשלווה כזאת אלא נלחץ להשיג את מה שעדיין אין לו, והוא מרגיש שהשלמות חיצונית לו ואיננה בהישג ידו כביכול, הופך בעיני עצמו לחסר ול’עני’ - ”אין עני אלא בדעת”⁷. תודעה של חוסר היא שעושה את האדם לעני וגורמת לו לחוש שאינו שלם כפי שהוא כעת. חוסר רגיעה אופף אותו, ובהיותו קשוב למה שקורה בחוץ, הוא מתרחק מעצמו.

כדי לבחון את השאלה מה יחבר את האדם לעצמו - השגת יעדים בחוץ או הרגשת שלמות פנימית - נתבונן במסע הראשון המסופר בתורה, מסעו של היהודי הראשון - אברהם אבינו.

5. שיר השירים ח, א.

6. משנה, אבות ד, א.

7. בבלי, נדרים מא ע”א; כתובות סא ע”א.

בספר בראשית כתוב: "וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם לֵךְ-לְךָ מֵאֶרֶץ וּמְוֹלָדֶיךָ וּמִבְּיַת אֲבִיךָ אֶל הָאֶרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאָךְ"⁸. הקדוש ברוך הוא קורא לאברם אבינו ואומר לו לעזוב את ארצו ומולדתו וללכת אל מקום חדש: "אֶל הָאֶרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאָךְ". הציווי של הקדוש ברוך הוא עוסק במעבר הפיזי ממקום למקום, אך לא בו בלבד, אלא, כפי שמוסבר בחסידות,⁹ גם בעזיבת מקומו הפנימי בהווה, רצונותיו, טבעו, שכלו והשגתו, ובהליכה אל "הָאֶרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאָךְ" – ארץ מלשון רצון, אל רצון ושאיפה חדשה, שהקב"ה יראה לו.

חכמים מדייקים ואומרים שהביטוי "לך-לך", שלכאורה יש בו כפילות לשון, מלמדנו שההליכה של אברם ("לך") מאור כשדים אל ארץ כנען, וכמוה העזיבה של ההרגלים שקנה בבית אביו, מחברות אותו בסופו של דבר פנימה – אל פנימיותו ועצמיותו שלו ("לך").

הציווי לאברם אבינו משמש הוראה כללית לכל אדם: "לך-לך" – על ידי ההליכה וההתקדמות, תגלה את עצמך. השגת יעדים בעולם היא חלק מאמיתת מציאותך ועצמותך, והיא נוגעת בעצם הנפש של כל אחד ואחת.

מכך אנו לומדים כלל חשוב: המסע שהאדם יוצא אליו מרגע לידתו, הוא בעצם מסע אל תוך עצמו, ואת עצמו הפנימי האדם מוצא בהשגת יעדים אמיתיים שנמצאים לכאורה מחוצה לו. הגשמת היעדים בחוץ והצורך החיוני ללכת ולהתקדם אינם מנוגדים לשאיפה למימוש הפנימי. אדרבה, מימוש פנימי שלם וחשיפת ה'אני' באים דווקא על ידי הגשמת יעדים בחוץ.

ההתמודדות עם דרישות המציאות החיצונית והמרדף הבלתי פוסק אחרי השגת יעדים ומטרות, מכניסים את האדם לסחרור תמידי הכולל הצבת יעדים חדשים והשגתם, שלא יאפשר להגיע לתחושת מנוחה. במרדף התמידי הזה מתבטא בבירור חוסר החיבור של האדם אל עצמיותו.

עם זאת, גם פיתוח תודעה של רוגע ומנוחה פנימית, המנותקת מהמציאות החיצונית ומההתקדמות בה, לא יביא לביטוי שלם את האני האמיתי של האדם.

8. בראשית י"ב, א.

9. ראה: ליקוטי שיחות כרך א', שיחה לפרשת "לך לך".

”לך לך” - אל עצמך האמיתי

אף על פי שלפעמים נראה כי שני צדדים אלה שבאדם – ההקשבה פנימה והחתימה להישגים בחוץ – סותרים זה את זה, הרי בעומק העניין הם משלימים זה את זה. כל אחד מהצדדים הללו לבדו אינו מבטא בשלמות את האני האמיתי של האדם, ורק בהצטרפותם זה לזה הוא יכול לבוא לידי ביטוי.

עומק השלמות האמיתית של האדם מתגלה כאשר הוא מצליח לבטא את השלמות הפנימית והרוחנית הקיימת בו – בתוך המציאות הגשמית והחסרה. השילוב של שני הממדים הללו – הפנים והחוץ – הוא המאפשר לאדם לגעת במהותו העמוקה ביותר ולחשוף את האני האמיתי ואת השליחות המיוחדת שלו בעולם.

לא לטעות ביעד

כשאדם נכשל ואינו מצליח לממש את יעדיו, נחסם ונתקע בהתמודדותו עם האתגרים שבחוץ, הכישלון עשוי להעיד על אחת מן השתיים: אפשרות אחת היא שהיעדים אינם מוגדרים אצלו בצורה נכונה ומדויקת, ואפשרות אחרת היא שהוא אינו פועל ממקום פנימי נכון. הקשיים החיצוניים בעצם משדרים לו: אתה מוכרח לחשוף מקום עמוק יותר בתוכך, ואת זאת תעשה בעזרת הכוחות וכלי ההתמודדות הטמונים בך.

בריחה של האדם אל מקום של התכנסות פנימית מלאת עונג ורגיעה לכאורה, שבה אינו נדרש להתייצב מול אתגרים וכישלונות, יכולה ליצור, באופן זמני, תחושה נעימה של שלויה וניתוק. דא עקא שתחושה זו מעידה על מגבלה ועל חוסר שלמות פנימית דווקא, שהרי בהתכנסותו הוא נמנע מלהתמודד עם אתגרי חייו.

אומנם הצבת יעדים והגשמתם הן צורך בסיסי וחיוני של האדם במסע חייו, ועם זאת אין פירוש הדבר שהמהלך פנימי שהוא נדרש לעשות, פשוט וקל בהכרח. הצבת יעד מחייבת 'עזיבה' של המקום שהוא נמצא בו ו'הליכה' אל מקום חדש, וכבר אמרו חכמינו שיציאה לדרך אינה דבר פשוט, שכן "כל הדרכים בחזקת סכנה"¹⁰.

10. ירושלמי, ברכות לד ע"ב (פרק ד הלכה ד).

אנשים יכולים לעבור את מסע חייהם מבלי להיות מודעים לעובדה שהם נמצאים במסע הדורש התקדמות והליכה, ועם זאת, קיום המודעות הזאת איננו מבטיח שהאדם אכן יחוש שיש בו האומץ או הרצון לצאת למסע ולהתקדם. יש שהוא מעדיף להישאר תקוע במקומו, כיוון שכל שינוי מערער את יציבותו, ובמיוחד אם חווה בעבר את טעם הכישלון, כשהחליט החלטות אך לא הצליח לעמוד בהן.

לפעמים אדם מוכן ורוצה לצאת למסע שיביא אותו להגשמת יעדיו אבל אינו יודע כיצד לעשות זאת נכון. הוא עלול ללכת סחור-סחור בלי להתקדם התקדמות של ממש, ולעיתים אף לסגת אחורה.

מצב בעייתי נוסף עלול להיווצר במקרים שבהם האדם מציב לעצמו יעדים שאינם מתאימים לו. השגתם עשויה להיות משימה בלתי אפשרית, וממילא, אי הגשמתם עלולה להפיל אותו לייאוש. בחסידות קיים המושג 'נשמות תועות': אנשים שלמרות רצונם לממש את ייעודם ולבצע את תפקידם בעולם, טועים בבחירת היעד ואינם ממלאים את תפקידם.

באחת ההתוועדויות סיפר הרבי מליובאוויטש סיפור בשמו של חמיו, רבי יוסף יצחק שניאורסון¹¹, המבטא וממחיש מהן נשמות תועות:¹²

פעם אחת הגיע "גביר" לעיירה בערב שבת. הוא החליט שיישאר בעיירה זו עד לאחרי שבת, וסיכם כך עם בעל-העגלה שלו - שהיה יהודי פשוט. הלכו שניהם להתכונן לשבת.

נטל הגביר את בגדי השבת - המעיל הארוך וכובע הקטיפה של שבת - והלך למרחץ. בלכתו בדרכו מהמרחץ לאכסניה, הבחין בעגלה העומדת בצד הדרך, שנפל ממנה גלגל או שנתקעה בבוק, וכיון שנזכר (בהיותו יהודי למדן...) שיש מצוה - "עזוב תעזוב עמו", שכאשר עומד יהודי שמנסה לסחוב את העגלה, את הסוס או את הסחורה, צריכים לעזור לו - נגש לעזור לו.

כיון שהגביר לא הבין בעניינים כאלו, כיצד מחלצים סוס ועגלה טעונה סחורה - הרי קשה לדעת אם הוא עזר או קלקל.. אבל בכל

11. האדמו"ר השישי בשושלת חב"ד.

12. על פי "תורת מנחם" תשט"ו (חלק יד) שיחת י"ג תמוז.

”לך לך” - אל עצמך האמיתי

אופן ”פעל” משהו - שקרע ולכלך את המעיל שלו המיוחד לשבת, ונחבל ונפצע בכל גופו. כיון שבינתיים התאחרה השעה - הגיע לבית-הכנסת לבוש מעיל קרוע ומלוכלך, וכולו חבול ומוכה...

לעומתו, בעל-העגלה, בידעו כבר באמצע היום שנשארים לשבות בעיירה, הכניס את הסוס והעגלה למקום המתאים, ולקח גם הוא את בגדי השבת והלך למרחץ. ולאחרי המרחץ, כיון שנשארו שעות אחדות עד כניסת השבת, הגיע ראשון לבית-הכנסת, והתחיל לומר תהילים.

ביושבו בבית-הכנסת, ראה שנכנסו כמה עניים, והזמין את כל אחד מהם לסעודת שבת באכסניה שלו (הוא אמנם היה בעל-עגלה, אבל מחיר המזון פעם לא היה רב כל כך) עד שהתקבץ מנין שלם של עניים שהזמין אותם לשולחנו...

וכך, בלכתם מבית-הכנסת, הלך ”בעל-העגלה” - לבוש בגדי משי - בלוויית עשרה אורחים... והגביר הלך לבוש מעיל קרוע ומלוכלך, בבוץ או בדם, חבול ומוכה, ובקושי מצליח להזיז את רגליו וידיו... וכאשר התיישבו לשולחן כל אחד בחדרו, ”בעל-העגלה” עם מנין האורחים, והגביר כשהוא חבול ומוכה - הרי מובן מאליו כיצד נערכה השבת...

כאשר באו לבית-דין של מעלה לאחר מאה ועשרים שנה, אמרו, שהם נשמות תועות: בעל-העגלה היה צריך לחפש לקיים המצוה ד”עזוב תעזוב”, ואז, לכל לראש, לא היה נחבל ונפצע, ושנית, הוא אכן היה עוזר לחלץ את העגלה; והגביר היה צריך לחפש אורחים להזמיןם לשבת, ובאופן כזה היו כל הענינים כדבעי (=כראוי), כל אחד במקומו.

וכיון ששניהם היו קשורים בעניין של מלאכה שאינה מתאימה להם - פסקו בבית-דין של מעלה שירדו נשמותיהם למטה שנית, ושוב יארע סיפור כזה, ואז יתקן בעל-העגלה את המצוה ד”עזוב תעזוב”, והגביר יתקן את המצוה ד”הכנסת אורחים”.

המסר הפשוט שאנו יכולים ללמוד מסיפור זה הוא כי הכלל הראשון שעל פיו יש לפעול כדי להצליח בהגשמת יעד, הוא הדיוק בבחירת היעד עצמו. וכן אנו לומדים ממנו שלעיתים גם רצון טוב לעזור ולסייע לזולת אינו מבטיח שאדם לא יטעה בהבנה מה מתאים לו, וממילא יתעה בדרך.

היעד צריך להיות שלך, וממילא מותאם אליך ואל כוחותיך, וכלשון הרבי:¹³
העבודה היא בכל אדם לפי מהותו ומעלתו. מי שיש בידו לנקוב מרגליות או ללטוש אבנים טובות ועוסק בעבודת מלאכת אפיית לחם - ומוכן דוגמת כל זה בעבודה (הנפשית) - הגם שהיא עבודה ומלאכה הנצרכת במאוד, בכל זה לחטא יחשב לאיש ההוא.

העיון בדברי הרבי מעורר שאלה: כיצד ידע האדם לקבוע איזהו היעד הנכון והמתאים לו?

התשובה לשאלה זו היא שכדי להציב יעד נכון, האדם צריך לפעול ממקום נכון בתוכו. רק כאשר האדם פועל בצורה נכונה, בכלים ראויים ובגישה מתאימה, הוא יוכל לצעוד בבטחה לקראת הגשמת היעד.

אומנם במצבים מסוימים ייתכן שהאדם הציב לעצמו יעד אפשרי שמתאים לו, ובכל זאת נכשל בהשגתו. כישלון כזה עלול להיגרם בשל הפרעות מבחוץ או מבפנים, והוא מביא את האדם לידי תסכול. כל יהודי יודע שכל מאורעות הבריאה וכל מה שהוא עובר בחייו הם בהשגחה פרטית, וה' נמצא איתו בהצלחותיו ובכישלונותיו. עם זאת, אין הוא פטור מלשאול את עצמו: האם יש, בדרך הטבע, סיבה לכישלון שלי? האם הייתי יכול להשיג את היעד לו הייתי פועל בדרך אחרת? תהליך פנימי נכון יעזור לאדם לברר בתוכו מה הם היעדים האמיתיים והנכונים בעבורו ויסייע לו בהתקדמות נכונה אליהם, עד שיגיע בעזרת ה' למחוז חפצו האמיתי והשלם.

סיכום: מעלתו של האדם היא יכולתו להתקדם. ההתקדמות בתחומים השונים מקרבת את האדם לאני הפנימי שלו. האדם צריך להציב לעצמו יעדים המתאימים לו ולפעול בצורה נכונה להשגתם.

13. הספר "היום יום", לתאריך כ"ה בניסן.

פרק 2

להתאמן ולהאמין

התהליך של שינוי והתקדמות אל היעד איננו תהליך קל. זהו תהליך פנימי עמוק, והוצאתו מן הכוח אל הפועל דורשת 'אימון' הכולל רכישת הרגלים חדשים ועבודה בהתמדה, שלב אחרי שלב.

לאימון המעשי צריכה להתלוות אמונה פנימית של האדם בעצמו ובכוחותיו. הדבר נרמז בספר התניא,¹ שם מבואר שהמילה 'אמונה' כוללת בתוכה גם לשון רגילות, היינו: שהאדם מרגיל את עצמו, כמו אומן המאמן ידיו.

האדם צריך שתהיה לו אמונה חזקה בערך העצמי שלו, ביכולות הטמונות בו ובהיותו מסוגל להצליח להתקדם ולנוע על פי שליחות נשמתו בעולם. האמונה של האדם בעצמו וביכולותיו היא המנוע הפנימי המניע את תהליך השינוי והמימוש על כל שלביו: ההבנה מה נכון לעשות, החיבור הרגשי אל היעד והיישום בחיי המעשה.

1. בסוף פרק מב.

אמונה היא הסתכלות אמיתית של האדם על עצמו, לא רק על פי הדרך שבה הוא מממש את עצמו בפועל בעולם אלא גם על פי הכוחות הפנימיים הטמונים בו. גם בתהליך הנעשה בשיתוף חבר, מדריך, מאמן ומסייע, הדבר החשוב ביותר שהחבר או המאמן אמורים לתת לחברם, הוא העצמת האמונה שלו בעצמו ובכוחות שה' חנן אותו בהם.

החבר והשותף לתהליך אמורים להיות קשובים, רגישים ולעיתים אף סמכותיים, כפי שיתבאר בהמשך, אבל עיקר תפקידם – ה'נשמה' של כל התהליך – לעורר ולגלות אצל החבר את האמונה בעצמו, לחזק את הערך האלוקי הבלתי מותנה הטמון בו, ומתוך כך לסייע לו גם בשלב המעשי והיישומי של תהליך השינוי.

ערך בלתי מותנה

ההסתכלות המצויה של האדם על עצמו ושל אחרים עליו היא הסתכלות שיפוטית שלפיה ערך האדם נמדד על פי מעשיו ועל פי הצלחותיו.

לדוגמה: כיצד נדע אם יש לאדם יכולת לפתוח עסק ולהצליח בו? אם אותו אדם עשה זאת בפועל בהצלחה – סימן שהדבר ביכולתו; לעומת זאת, אם ניסה לפתוח עסק ונכשל – על פי רוב מסיקים מכך שהוא חסר יכולת, על כל פנים בתחום זה, ומסקנה זו תישאר בעינה כל עוד לא תוכיח המציאות אחרת. ההסתכלות הרווחת בוחנת את התוצאות של המעשים ומתייגת את האדם על פיהן.

האמונה, לעומת זאת, מבטאת הסתכלות אחרת וחשיבה שונה לגמרי: יש באדם יכולות שאינן נמדדות על פי מעשיו והצלחותיו. בהסתכלות מנקודת מוצא של אמונה, נראה הערך השלם והבלתי מותנה של האדם, בלא שיידרש לספק הוכחות לקיומו. ערכו נקבע על פי הכוחות הפנימיים-הנסתרים הנמצאים בו.

להבנת עיקרון זה נביא סיפור:²

אדמו"ר הזקן מינה את בנו רבי דובער³ (שכונה לאחר מכן "הרבי האמצעי") כשהיה בן 16, להיות משפיע ומדריך של האברכים. באחת

2. על פי מכתב של הרבי הרי"ץ המובא בספר "פוקח עיוורים" של האדמו"ר האמצעי.

3. האדמו"ר השני של חב"ד.

”לך לך” - אל עצמך האמיתי

השיחות, בשעת התוועדות כ”ק אדמו”ר האמצעי עם מחונכיו... דיבר בהתרגשות גדולה דברים היוצאים מלבו הקדוש בהשתפכות הנפש ממש בענין נחיצות העבודה שבלב, ותפילה במתינות, מה שעשה רושם אדיר על השומעים.

הרבי האמצעי, שבריאותו היתה רופפת מילדותו, נפל למשכב במשך כמה ימים מרוב התרגשותו.

אחד מזקני החסידים שבא אליו לביקור חולים שאל אותו, למה דיבר בהתרגשות גדולה כל כך, בידעו שזה מזיק לבריאותו, והיה צריך להיזהר מזה.

השיב לו הרבי האמצעי, ואלה דבריו (בתוספת הסבר ומילות קישור באותיות השונות):

כאשר כבוד קדושת אדמו”ר (=אביו, האדמו”ר הזקן) העמים עלי הדרכת האברכים אמר לי: על יהודי צריכים להביט כפי שהוא עומד - לא רק כפי שהוא בעולם הזה, במצבו הנוכחי, אלא כפי שהוא - במחשבה הקדומה של הקדוש ברוך הוא. מחשבה זו נקראת: מחשבת אדם קדמון.

כפי שאדם הראשון כלל בתוכו את כלל האנושות באופן הנעלה והשלם ביותר, כך עולם 'אדם קדמון' הוא התכנון והמחשבה הראשונית כביכול של ה', לפני בריאת העולם בפועל, וכל הנבראים כלולים בו כחלק מתוכנית אלוקית וכוונה אחת, באופן הנעלה והשלם ביותר.

במחשבה של אדם קדמון נמצאים כל הנבראים, בכל הזמנים, החל מבריאת העולם, בכל השנים שעברו מאז ועד היום ועד ביאת המשיח ותחיית המתים, עד אין קץ. גם כל תנועת עלה ברוח מושרשת במחשבה קדומה זו, ויש לה סיבה פנימית כחלק מתוכנית אלוקית.

על היהודי להביט ולראות את היהודי השני כפי שהוא בשורשו הנעלה - באדם קדמון. כלומר, לראות אותו כפי שהוא במעלתו האמיתית, בתוכנית האלוקית המושלמת.

ומזה למדתי ארבעה דברים:

א. הנשמה כמו שהיא במחשבה הקדומה היא מדריגת בן, וכשירדת להתלבש בגוף היא במדריגת עבד. כל עניינו של עבד הוא העבודה שהוא

החיים כמסע • להתאמן ולהאמין

מבצע, ושוויו נמדד על פי יכולת תפקודו ותוצאות מעשיו. לעומת זאת, בן הוא חלק מהוריו, והוא קשור אליהם בקשר עצמי שאינו תלוי בהישגים ובתוצאות.

הנשמה, כשהיא נמצאת למעלה, קשורה בקשר עצמי לה, בלי תלות בפעולתה - היא בדרגה של בן. אך כשהיא יורדת למטה, עליה לפעול בעולם ולמלא את תפקידה, ואז היא בדרגה שונה שמכונה דרגת עבד.

ומכיון שגם בירידתה למטה צריכים לראותה כמו שהיא במחשבה הקדומה, כפי שאמר אדמו"ר הזקן, זאת אומרת שכל נשמה ונשמה יכולה להיות במדרגת בן גם בירידתה למטה. כלומר, ההסתכלות על הזולת מתוך הערך העצמי (דרגת בן) צריכה להיות גם כאשר הוא נמצא בעולם הזה; גם אז יש לאדם ערך עצמי שאינו תלוי בהישגיו.

ב. הנשמה, כמו שהיא במחשבה הקדומה, יש לה כוחות עצמיים שיכולה לפעול (באמצעותם) כל ענין עבודת הבריורים⁴, כלומר, היכולת שלה לפעול בעולם ולברר את הניצוצות בדברים השייכים לה, נובעת מהכוחות הפנימיים שלה, שהם חלק מעצמיותה. ובירידתה למטה נותנים לה כוחות הנצרכים לה לעבודת הבריורים - כלומר, לא ייתכן שאדם יקבל תפקיד ומשימה, ולא יינתנו לו כוחות הנדרשים לו לבצע אותם, כביטוי: "לפום גמלא שיחנא"⁵ - לפי הגמל כך המשא.

אלא שכל זה - מה שהיא במדריגת בן והכוחות עצמיים שלה - הוא בהעלם - כלומר, הכוחות העצמיים של האדם לא תמיד ניכרים בגלוי וצריכים לגלות (את) זה מהעלם אל הגילוי.

כלומר, בהסתכלות הנכונה של האדם על הזולת צריכה להיות האמונה שקיימים בו כל הכוחות הנדרשים לעבודתו בעולם. אין הוא צריך ליצור אותם יש מאין, אלא מוטל עליו לגלות אותם ולממשם.

ג. הנשמה כמו שהיא במחשבה הקדומה, הנה לבד זאת שהיא בעצמה נמצאת שמה, הנה כלולות בה גם הנשמות העתידות להתגלות על ידה במשך כל הדורות עד ביאת הגואל בגמר כל הבריורים.

4. להסבר המושג "עבודת הבריורים" ראה פרק 'הבירור'.

5. בבלי, כתובות סו ע"א.

”לך לך” - אל עצמך האמיתי

יש לראות את הזולת לא רק כפי שהוא בעולם הזה אלא כמי שטמונים בו - במחשבה האלוקית באדם קדמון - כל הנשמות העתידות להתגלות על ידו עד סוף כל הדורות. וכאשר עוזרים ליהודי לגלות כוחות שטמונים בו ולעשות שינוי פנימי, עוזרים גם לכל צאצאיו.⁶

ומפרט הרבי האמצעי את המשמעות של הקשר בין הנשמה לבין הנשמות העתידות לצאת ממנה - ועם היות שכל נשמה ונשמה יש לה בחירה חופשית בסדר העבודה, ולכאורה אין היא תלויה באחרים, אבל התחלת כללות עבודתה תלויה בעילתה (סיבתה הראשונית) כמו אב ובן, שתחילה הנה האב מזכה לבנו, כלומר, כל נשמה מקבלת כוחות מהוריה, ואחרי כן יכול להיות על ידי עבודתה יפה כח הבן מכת האב.

זאת אומרת, לכל נשמה יש בחירה חופשית לביצוע תפקידה בעולם, אולם נקודת המוצא של כל אדם תלויה בהוריו ובמה שקיבל מהם. מנקודת מוצא זו הוא ממשיך את עבודתו האישית. והעבודה של כל אדם משפיעה על נקודת המוצא של צאצאיו לקראת קיום שליחותם בעולם.

ד. הנשמה כמו שהיא במחשבה הקדומה הנה שם ישנו בכללות כל ענין עבודת הנשמה בהיותה למטה - כלומר, עניינה ועבודתה הייחודית, השייכים רק אליה, בסגנון המיוחד שלה, ובאיזה אופן היא תפעל בעולם אם כמשפיע או מקבל, כידוע, השם ברא את העולם באופן כזה שיש אדם שהוא בבחינת משפיע ואדם אחר הוא בבחינת מקבל, ובאמת שניהם כאחד מקבלים ממי שלמעלה ממנו ומשפיע למי שלמטה ממנו - כלומר, לכל נשמה יש משהו שהיא יכולה לקבל מנשמות גבוהות ממנה, ויש מה שהיא נותנת לאחרים ומשפיעה עליהם,⁷ וכל פרטי

6. וכמוכב בספר "היום יום" (לתאריך ט"ז באלול): רבינו הזקן פירש המאמר "כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא" - על יהודי יש להביט כפי שהוא "נמצא" במחשבה הקדומה דאדם קדמון ושם "נמצאת" כל נשמה על כל דורות צאצאיה עד ביאת המשיח גואל צדק, וכשעושים ליהודי טובה, מטיבים לכל הנשמות הללו עד סוף כל הדורות.

7. וכדבריו של האדמו"ר הזקן בליקוטי תורה לפרשת "ניצבים": ולכן אמרו רז"ל הוי שפל רוח בפני כל אדם, לפי שיש בכל אחד ואחד בחינות ומדרגות מה שאין בחבירו וכולם צריכין זה לזה. ונמצא שיש יתרון ומעלה בכל אחד ואחד שגבוה מחבירו וחיבירו צריך לו, וכמשל האדם שהוא בעל קומה בראש ורגלים, שאף שרגלים הם סוף המדרגה ולמטה והראש הוא העליון ומעולה ממנו, מ"מ הרי בבחינה אחת יש יתרון ומעלה להרגלים, שצריך להלך בהם, וגם הם מעמידי הגוף והראש, וגם כשאירע כובד בראש מקיון דם ברגלים ונרפא ומקבל חיותו ממנו, ונמצא שאין שלימות להראש בלתי הרגלים, כך הנה כל ישראל קומה אחת שלימה. ונמצא אפילו מי שמחשב בדעתו שהוא בחינת ראש לגבי חבירו הרי אין לו שלימות בלי חבירו וימצא חסרון בנפשו מה שחבירו משלימו,

החיים כמסע • להתאמן ולהאמין

עניני עבודתו של הנשמה נקבעים כפי שהיא במחשבה הקדומה של הקב"ה.

לסיכום: א. כל נשמה היא בבחינת בן, ויש לה ערך שאינו תלוי בפעולותיה. ב. לכל אדם יש כוחות לבצע את עבודתו המיוחדת בעולם. ג. בכל נשמה כלולות נשמות רבות. ד. לכל נשמה יש ייחודיות בעולם.

וממשיך האדמו"ר האמצעי: **ומאמר זה** (איך יש להביט ביהודי)... **אין זה שרק על הזולת צריכים להביט ככה, כי אם גם על עצמו צריכים להביט כמו שהנשמה שלו עומדת במחשבה הקדומה דאדם קדמון.**

כלומר, הסתכלות כזאת חיונית גם ביחס של האדם אל עצמו:

א. אדם צריך להאמין שהקדוש ברוך הוא אוהב אותו אהבה עצמית, ללא תנאים, וממילא יש בו ערך עצמי לא מותנה, כדרגת הבן.

ב. על כל אדם להאמין שניתנו לו מלמעלה כל הכוחות הנצרכים למשימות ולניסיונות שאיתם הוא מתמודד.

ג. אדם צריך לדעת שלמעשיו, להחלטותיו ולשינויים שהוא עושה בחיים יש השפעה על כל הנשמות שקשורות אליו ויצאו ממנו, וגם השפעה על כל העולם, כלשון הרמב"ם: "עשה מצווה אחת הכריע את עצמו ואת העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה".⁸

ד. אדם צריך להסתכל על עצמו ולדעת שעבודתו בעולם היא ייחודית, דהיינו, את מה שהוא עושה, אף אחד אחר לא יכול לעשות.

על פי כל זה, ממשיך ומסביר הרבי האמצעי מפני מה התרגש כל כך, עד כדי היזק לבריאותו:

וכשהתבוננתי... בתעודת (=הייעוד של) נשמתי שנמסרה לה כשירדה להתלבש בגופי, בהנוגע לעצמי, ולכל אותן הדורות הבאים, והאחריות הגדולה העמוסה עלי בהנוגע אל המחונך ודורותיו, האפשר היה לי לכלוא רגשות לבי?

ועל ידי זה יהיה בטל ושפל רוח לגבי חבירו מבלי ימצא האדם ראש וסוף, ועל ידי ביטול זה יתאחדו להשראת יחודו יתברך שמסטרא דקדושה בלי ראש וסוף, מה שאין כן מי שמחשב בדעתו נפרד במעלתו לגבי חבירו ועושה ראש וסוף נפרדים הרי הוא נופל בעלמא דפרודא שמסטרא אחרא.
8. משנה תורה, הלכות תשובה פרק ג הלכה ד.

”לך לך” - אל עצמך האמיתי

מן הסיפור ומדברי הפרשנות אנו למדים כי כל תהליך של עבודה, התקדמות וקניית הרגלים נכונים צריך לכלול, כבסיס, אמונה פנימית של האדם בעצמו, בכוחותיו וביכולותיו. ובבסיס העבודה עם הזולת, צריכה להיות אמונה בשלמות הפנימית של הזולת ובכוחותיו.

אמונה זו מקנה נקודת מבט אחרת, שלפיה ערכו של אדם אינו נמדד במבט 'מלמטה למעלה' (כלומר, שנקודת המוצא היא שאין לו ערך, וערכו 'נבנה' על פי מעשיו ופעולותיו) אלא במבט 'מלמעלה למטה' (מתוך שלמותו הפנימית והערך הלא מותנה שלו ועד היכולת שלהם להתגלות במעשיו ובפעולותיו).

כשאדם מרגיש שמקבלים אותו ומעריכים אותו בלא תלות במעשיו ובהישגיו, הוא נרגע וניגש בצורה בריאה ונכונה לעבודה שעליו לעשות. לעומת זאת, כשאדם מרגיש ששופטים אותו על פי מעשיו, שערכו תלוי בהישגים חיצוניים, מתעוררים בו מתח וחרדה, והם אינם מאפשרים לו לעשות את העבודה הדרושה להשגת יעדו החדש באופן ראוי ושלם.

באופן כזה על האדם להתייחס גם לעצמו: עליו למדוד ולהעריך את עצמו לא רק על פי פעולותיו החיצוניות ולא רק על פי הצלחותיו או כישלונותיו, אלא עליו לראות בעצמו בן של הקב"ה, שקיבל מאביו כוחות ויכולות להתמודד בעולם.

נקודת מבט זו חיונית והכרחית להצלחת תהליך השינוי – גם לאדם הנמצא בתהליך וגם לחבר או למאמן המלווים אותו בדרכו.

פעמים רבות אדם מתחיל את התהליך כשהוא שבוי בתפיסות מסוימות לגבי עצמו: "אני עצבני", "אני לא מתאים לקשר עם אנשים", "אני עצלן", "אני כזה ולא יכול להשתנות". תפיסות כאלה מפריעות למימוש הפנימי ובולמות את התקדמותו בתהליך. המבט הפנימי של החבר, שמתמקד באמונה ביכולות הפנימיות ואיננו מתפעל מהתגברות שחלה אצלו בצדדים החיצוניים, דווקא הוא עשוי לפתוח את הפתח האמיתי לשינוי.

פעמים רבות אדם מביע קושי ומציין שיש לו בעיה מסוימת, ובתארו את הבעיה, נחשפת תמונה בעייתית נרחבת בהרבה מן הבעיה הנקודתית שהעלה – הן

החיים כמסע • להתאמן ולהאמין

בהתנהגותו הגלויה הן בתפיסות המחשבתיות השגויות שבבסיסה, שאותן הוא מבטא.

לדוגמה: אדם מבקש לדבר על הרצון שלו להצליח יותר בחינוך ילדיו. מתוך הדברים שהוא משמיע, מצטיירת תמונה שלפיה התנהגותו כלפי ילדיו קשה: היא מתאפיינת בכעס, בצעקות, בהשפלות וכדומה. לטענתו "רק כך אפשר לחנך". במקרה זה נדרשת מן המלווה אמונה שאותו אדם, למרות התמונה הקשה הזאת, הוא אדם טוב ושלם בעומק פנימיותו, והוא מסוגל להשתנות. התבוננות בצד החסר שבו בלבד לא תאפשר לחשוף את המקומות הפנימיים שלו. חלק מתפקיד החבר, המדריך או המאמן הוא להאמין ביכולות של האדם העובר את תהליך השינוי ולבטא אמונה זו בפניו.

סיכום: תהליך של שינוי צריך להיעשות מתוך אמונה של האדם ביכולות ובכוחות הפנימיים שלו ומתוך הסתכלות על שלמותו הפנימית, אפילו אין היא גלויה לעין. גם בעבודה משותפת של שניים, יש חשיבות רבה לביטוי של האמונה בזולת ובכוחותיו הפנימיים.

הכר את עצמך
ואת תחומי הייך

חלק שני

”לך לך” - אל עצמך האמיתי

בעולם קיימות שיטות שונות שמטרתן לעזור לאדם לממש ולהגשים את הכוחות הטמונים בו. ייחודו של התהליך שאותו נסקור בספר זה, הוא היותו מבוסס על יסוד תורת החסידות והקבלה, שהיא חוכמה אלוקית שניתנה מלמעלה. תורת החסידות מלמדת על מבנה העולמות הרוחניים ומראה את ההקבלה המדויקת בינם לבין נפש האדם. על ידי הבנת עקרון ההקבלה, ניתן לפתח את הכלים שיעזרו לאדם להתקדם בתחומי החיים השונים, לשנות את הטעון שינוי ולהגיע למימוש יעדיו בצורה מדויקת.

בחלק שלפנינו נעסוק בעיקר בהכרת העולם הפנימי של האדם ובהקבלה שמתקיימת בינו לעולם הרוחני השורשי. לאחר מכן (בפרקים שבחלק השלישי ”תהליך השינוי”) נוכל לראות כיצד מתבצעים השינוי וההתקדמות הלכה למעשה על פי רעיונות אלו.

פרק 3

מ'תוהו' ל'תיקון'

הבנה מהשורש - המפתח להצלחה

התנאי הראשון להצלחת תהליך שמכוון להשגת יעדים הוא שהיעד והמטרה שהוצבו אכן נכונים ומתאימים לאדם שרוצה לכאורה להשיגם.

ההדרכה הראשונה שיש להניח שיועץ או מאמן יציע לפונה אליו תהיה כעין זו: "בוא נראה מה אתה רוצה להשיג, ונברר כיצד מתקדמים לעבר יעד זה". אולם דרך זו מחמיצה שאלה חשובה ובסיסית: אם אדם רוצה מאוד משהו, האם הדבר הזה בהכרח מתאים לו והוא עתיד להצליח בו?

לדוגמה: כשאדם רוצה מאוד להתקדם בתחום הכלכלי בדרכים שלא מתאימות לאופיו ולכישוריו, הניסיונות לממש רצון כזה, סיכוי סביר שלא יצלחו, והכישלון